

Dagens mutlagstiftning är ett lotteri

Misstänkta mutbrott får ofta stora mediarubriker och drar till sig ett stort allmänintresse, särskilt när kända personer är inblandade. Men Sveriges samlade expertis på mutfrågor är överens om en sak – det är nästan omöjligt att ge vettiga svar på vad som är en muta och vad som inte är det.

Osäkerheten visas av att sex av tio förundersökningar om mutbrott har lagts ner av den särskilda riksenheten mot korruption – en högre procentandel än vad som gäller övriga åklagarenheter. Varför denna uppmärksamhet och osäkerhet? Svaret är att den svenska mutlagstiftningen är otydlig och dåligt skriven.

Institutet Mot Mutor är ett oberoende rådgivande näringslivsorgan i mut- och korruptionsfrågor. Institutet gjorde för ett knappt år sedan en framställan till justitieminister Beatrice Ask med krav om en totalöversyn av den svenska mutlagstiftningen. Tyvärr har ingenting hänt.

Nuvarande lagstiftning, som är från 70-talet, är inte anpassad efter dagens verklighet och kundrelationer. Den innehåller inte ens en klar definition av vad som är en muta. En ny lag måste tydligt definiera vad som ska räknas som korruption.

I dag är osäkerheten stor om var gränsen går mellan tillbörliga och otillbörliga förmåner för tjänsteutövning. Ett flertal rättsavgöranden, dock inte slutligt prövade, har visat att det är ett lotteri om anklagade personer ska få en fällande eller friande dom. Vi ser också flera fall där olika instanser i rättssystemet kommit till olika slutsatser. En person som först döms som skyldig och sedan frias kommer alltid att få leva med vissa misstankar kvar mot sig.

Det är inte heller konstigt att osäkerheten är stor när en nitisk överåklagare inleder en förundersökning mot en statssekreterare – numera avgången – för mutbrott för att hon lät sig bjudas på vin av en journalist. Eller när en banktjänsteman döms för mutbrott för att han tagit emot vinflaskor för drygt 1000 kronor i julpresent från en nöjd kund som dessutom var en gammal barndomsvän. Den senare dömdes för bestickning. Eller när ett kommunalråd från Malmö, Ilmar Reepalu, låter sig bjudas på en resa värd ca 34 000 kronor av en företagare i kommunen, som dessutom är en god vän, och frias av hovrätten. Det är inte att undra över att många frågar sig hur det är med konsekvensen i rättstillämpningen.

Institutet Mot Mutor får dagligen frågor från både press, allmänhet, myndigheter och företag om en viss handling eller förmån ska betraktas som en muta eller inte. Institutets svar är tyvärr allt för ofta att vi inte kan avgöra detta. Vi tvingas alltid mana till stor försiktighet. Följden blir dels att den som på alla sätt försökt att göra rätt ändå kan hamna fel, dels att företagen begränsas kraftigt i sina möjligheter att marknadsföra sig.

Samtidigt finns en parallell domstol, mediadomstolen. Där är ”juridiken” klarare och enklare. En anklagelse om mutbrott i sig räcker för att ge stora rubriker. Den som anklagar behöver inte ens alltid vara en person med juridisk kompetens eller en åklagare. Eftersom det aldrig riktigt säkert, i verklig juridisk mening, går att säga om det är en muta eller inte, riskerar alla som omskrivs för mutanklagelser i media att av allmänheten betraktas som skyldiga. I bland frias de av en domstol mycket lång tid senare, men då är skadan redan skedd. Personen kan till och med, under tiden mellan anklagelse och rättegång, tvingats lämna sitt jobb. Det i sig är ett hot mot rättssäkerheten.

Landshövdingen i Jämtland, Maggi Mikaelsson, fick ta time-out från arbetet i avvaktan på en friande hovrättsdom när hon var anklagad för mutbrott i samband med älgjakt. Domen överklagades och landshövdingen har inte fått förnyat förordnande. I början av år 2003 sparkades tio Systembolagschefer anklagade för att ha gynnat vissa leverantörers varor. En fick senare tillbaka jobbet, två gjorde upp i godo och sju hävdade att de var oskyldiga och stämde Systembolaget i Arbetsdomstolen för att få upprättelse och jobben tillbaka. I maj 2004 slutade denna process med förlikning. Tre besiktningsmän på Bilprovningen åtalades för mutbrott år 2006 och varslades därmed om uppsägning. Bara en av tre dömdes för brott.

Det bör finnas en förutsägbarhet i lagstiftningen. Inte ens åklagare eller domstolar kan veta var gränserna går. Hittillsvarande rättsavgöranden är inte heller till någon vägledning eftersom domstolarna ”vid en samlad bedömning av samtliga omständigheter” för just de åtalade personerna har kommit till olika bedömningar.

Det måste finnas klara och tydliga regler till hjälp för dem som åtminstone försöker hålla sig inom lagens ramar. Då kan också mer kraft i rättsystemet läggas på dem som verkligen borde dömas.

Regeringen har här ett tungt ansvar. Institutet Mot Mutor har gjort en stor del av jobbet åt regeringen i form av en grundlig analys på 48 sidor. Det regeringen behöver göra är att erkänna problemet och agera. Det är inte mycket begärt i förhållande till den skada som dagens mutlagstiftning orsakar.

Peter Egardt
VD Stockholms Handelskammare

Claes Sandgren
Ordförande i Institutet Mot Mutor

Claes Beyer
f.d. ordförande i Institutet Mot Mutor